

âld Barradiel

Oudheidkundige Vereniging Barradeel

Jaargang 7 | januari 2009

FAN EIGEN HIEM

'Al wer in jier om'. De eerste uitgave in het nieuwe jaar, de zevende jaargang alweer. Waar blijft de tijd? Deze keer o.a. een artikel over een smaak die bij velen nog in herinnering zal zijn.

Bij deze 'Ald Barradiel' zit weer een uitnodiging voor een bijeenkomst. Deze keer zal ons lid Harm Zaagsma uit Sexbierum een verhaal houden over Liauckama door de eeuwen heen en de zoektocht van wichelroedelopers naar onderaardse gangen.

BESTUURLIJK

Sa skriuwe wy alwer 2009!

Yn it jubileumnûmmer ha ik jimme al in sûn nijjier tawinske. Us 1ste gearkomste is freed 23 jannewaris alwer en dan mei doarpshitoarikus Harm Zaagsma fan Seisbierum. Albert Boonstra en Harm binne drok dwaande om dit mei de nijste middels te presentearjen.

Doaprsbelang Tsjommerum-Furdgum, de akjegroep 'in Vrdesnaam', inkele partikulieren en ús feriening binne dwaande om de bunker oan de sedyk foar de sloop te bewarjen. Ek binne wy frege mei te helpen yn wike 21 mei aktiviteiten om himelfeartsdei hinne yn Tsjommerum. U sargyvaris sil it der noch drok mei krije.

In lid fan ús feriening sil yn 'e tsjerke sprekke op 19 maaie. Der komt dan ek materiaal fan ús te sjen. Ek ús leden binne wolkom. Foar dizze kear samar en oant sjen op de 23ste yn it doarpshûs It Waad.

Klaas-Evert Andringa (foarsitter)

FRIESCHE IJSBOND

De Friesche Ijsbodn is het overkoepelende orgaan de lokale IJwegencentrales waaronder die van Franekeradeel.

Deze ijswegencentrale zorgt voor de ijswegen in de gemeente Franekeradeel in het noordwesten van Friesland. Franeker – een van de elf Friese steden - ligt op de grens van de Kleibouwstreek (akkerbouwgebied in het noorden) en de Greidhoek (veeweidegebied in het zuiden). Vooral schaatsend op de vaarten kan worden ontdekt hoe het landschap is ontstaan en zich heeft ontwikkeld. In dit gedeelte van de Kleibouwstreek schaatst u in de lagere gedeelten, de erosievlakten. Naar beide zijden hebt u zicht op de hogere kwelderruggen, waarop de bebouwing op rijen terpen (dorpen) is ontstaan. 14 km van de ELFSTEDENTOCHT-route loopt door dit gebied.

De Greidhoek is een veel vlakker gebied. Hier liggen de karakteristieke dorpen en de statige boerderijen, omzoomd met een rij iepenbomen, op terpen verspreid in het gebied. Aan het kronkelende verloop van sloten en vaarten herkent u de vroegere geulen en prielen uit de tijd dat de zee hier nog vrij spel had.

Honder jaar geleden was de Friesche Ijsbond verdeeld in zgn. 'Krites'. Toen stond er op 1 januari 1909 het volgende in de krant:

Krite 3. Harlingen. Voorzitter J. Van Hulst Sz. Harlingen 30 december: De banen zijn heden uitgegeven, zoodat morgen alle bebaand zal zijn. IJswegen naar alle kanten mooi. Bij eenige dooi wordt het evenwel zeer gevaarlijk, want het water is zeer zout; ijs wordt daardoor broos. Gevaarlijke plaatsen zijn door takken

aangeduid. Barradeel. D.R. de Jong, Wijnalduim, secretaris. 31 december. Door minder vorst ijs iets zachter tot Franeker en Harlingen. Vanaf Franeker langs de trekvaart ook iets zachter. Te Dronrijp goed hard.

Bron:

- website Friesche Ijsbond
- Leeuwarder Courant 1 januari 1909.

SIMON HELDER

Dit is een afbeelding uit Fan Fryske Grûn. Bij de afbeelding staat de volgende tekst: 'Dit is de hear Simon Helder tot Tsjommearum, dy't op 13 april 50 jier arbeide hat op de boerepleats fen de famylje Oosterbaan dêrre. It fanfairjekorps hat de jubilaris in serenade brocht. Sa skriuwt men ús út de Bjirmen'.

Jammer genoeg is het niet bekend uit welk nummer van Fryske Grûn dit artikel komt, dus ook niet het jaartal. In Minnertsga woonden vroeger een Helder-familie met Simon's in de familie en deze boerearbeider zal zeker gerelateerd zijn, maar hoe.

Daarom de vraag: welke Simon Helder is dit en met wie was die getrouwd en had hij ook kinderen? Uw reactie wordt met belangstelling tegemoed gezien door Gerrit Bouma. Zie voor adresgegevens het colofon.

FRIESE VERENIGING VOOR HISTORISCHE LANDBOUW

Sinds december vorig jaar heeft deze vereniging haar website gepresenteerd. Ons lid Gerrit Herrema is nou betrokken bij deze vereniging en heeft de redactie verzocht om ook binnen de gelederen van onze vereniging daar aandacht aan te schenken. Op website is veel informatie te vinden over bijvoorbeeld oude landbouwgereedschappen. De website is te bereiken via: www.afon.nl

LEVERTRAAN

We zitten weer in de wintertijd en al velen hebben dit jaar al geschaatst. Het kon eindelijk weer na zoveel jaren.

Wintertijd betekende vroeger, dat de fles met levertraan uit de kast werd gehaald. Als ik terugdenk aan die lepel van die gelige olie voor het slapen gaan, dan lopen bij deze vijftiger nog de rillingen over de rug. Bah . . . , vreselijk, die smaak die je nooit meer zult vergeten. En velen van u zullen dit kunnen beamen.

Onze ouders wisten kennelijk ook wel dat het een vieze, weë smaak was want de meeste kinderen

kregen na deze 'kinder mishandeling' een snoepje, pepermuntje of een koekje om de traansmaak enigszins te neutraliseren.

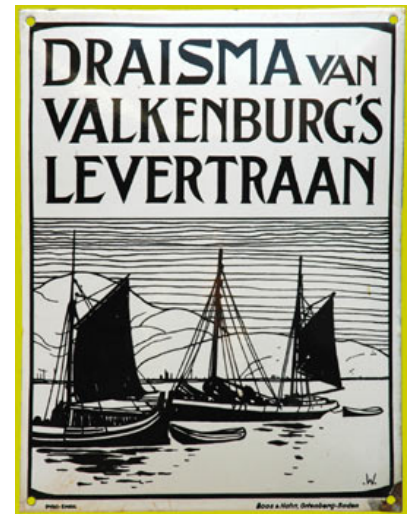
Het verhaal was vroeger dat het goed voor de lichamelijke weerstand was. Teksten uit reclame advertenties luiden als volgt: 'Er worden hogere eisen gesteld aan uw kinderen wanneer zij de lagere school verlaten en naar een middelbare school gaan: een grotere geestelijke inspanning en een sterker concentratievermogen. Ook het zo beruchte huiswerk speelt een belangrijke rol en er blijft maar weinig tijd over om in de buitenlucht te zijn. U zult maatregelen moeten nemen om uw kinderen lichamelijk en geestelijk op peil te houden. Hier schiet onze gewone voedsel te kort, vooral in de wintermaanden wanneer er weinig zon is. Slechts één middel helpt afdoende . . . '. Ja, en dat was die beruchte levertraan.

Er wordt aangenomen dat levertraan een bloedverdunnende werking kan hebben, het risico op ontstekingen (zoals de ziekte van Crohn, artritis, psoriasis) kan verminderen en de kans op hartaandoeningen verkleint. Een oude visser vertelde eens dat hij door spierreuma zo goed als invalide is. Niets hielp. Ergens had hij nog een hoeveelheid levertraan liggen en gebruikte dat zes weken lang. Zijn bloedbezinsel daalde van 70 naar 30 en de pijn in vingers en schouders verdween. Levertraan voorkomt dat het bloed gaat stollen. Het is ook nuttig voor de behandeling van reuma en andere pijnlijke aandoeningen. Zo dom was die visser dus niet. De stoffen in levertraan verlagen eveneens de bloeddruk.

De levertraan raakte in de jaren zeventig van de vorige eeuw uit de gratie omdat men dacht dat het uit de beschermde walvis werd gewonnen. Het werd echter uit kabeljauw gehaald. De beroemdste levertraan was die van Samuel Draisma van Valkenburg. Draisma opende in 1869 zijn levertraanfabriekje in de Doelstraat in Leeuwarden. De zaken gingen goed. Decennialang was

raisma van Valkenburg marktlieder in Nederland. De fabriek sloot in 1974 haar deuren.

Volgens mij herkennen de meeste lezers onder u nog de bekende fles met daarop die zwarte bootjes.

Zo rond de jaren 1900 was deze levertraan in Barradeel verkrijgbaar bij L. Heukels in Minnertsga, in Tzummarum bij E. Zijlstra en R.J. Elzinga, in Oosterbierum bij M. Sietsma en in Sexbierum bij de wed. C.C. Knoll, in Pietersbierum bij J.S. Hibma en tot slot in Wijnaldum bij IJ. De Boer. Dus zijn er in de loop der jaren heel veel Barradeelsters met dit gelige goedje groot gebracht.

Ik laat het hierbij; genoeg over levertraan . . . alleen die smaak al!

Minnertsga, 25 Januari. Tot heden is ons dorp niet in het bezit van een ijsbaan en moeten de jeugd en verdere beoefenaars van de ijs sport zich vermaken op slooten en als het kan op de vaart. Wegens onbetrouwbaarheid van 't ijs in de vaart waren de banen er nog niet door. Eenige vrijwillige baanvegers maakten een baan en er werd gereden. Aan den kant was 't ijs niet erg sterk en een paartje zakte er door. Het meisje zakte tot aan den hals toe in het ijskoude water. De jongeman tot den middel, waardoor hij het meisje op het droge kon helpen, zoodat het ongeluk nog betrekkelijk goed afliep.

Colofon

Ledenadministratie	: Gerrit Bouma (secretaris)
Correspondentieadres	: Reiddomp 17, 9101 HJ DOKKUM
Telefoon	: 0519-241409
Email	: gghbouma@hetnet.nl
Website	: www.oudbarradeel.nl
Bankrekening RABO	: 32.55.38.271
Kamer van Koophandel	: 4000368